

Major pěch. F r a n t i š e k Š a n t o r a :

## Rozkazy v míru a ve válce.

Tato úvaha vznikla při studiu publikace VÚV. „Pěchota v historických příkladech“ od majorů gšt. Fetky a Chlebouna a zabývá se otázkou, o níž se před nedávnou dobou rozpředla v Důstojnických listech debata několika našich důstojníků.

Byla to debata o přílišné obsáhlosti našich rozkazů v různých fázích boje, jak při našich mírových cvičeních s vojskem, tak i při cvičeních velitelských, v níž byla rozkazovací technika námi používaná jednou stranou zavrhována, druhou stranou zase hájena; nebylo však při tom do-

saženo žádných výsledků, které by přispěly k ujasnění názoru o tom, mají-li býti rozkazy vydávány dosud používaným způsobem, nebo má-li býti přikročeno k tomu, aby byly zkráceny a zjednodušeny. Tímto článkem sleduji účel, poukázati na několik případů vydávání rozkazů ve světové válce a vyvoditi z nich důsledky i pro mírový výcvik našeho velitelského sboru.

Povšimněme si nejdříve toho, co nařizují stran rozkazů naše předpisy.

Při studiu Polního a Cvičebního řádu vidíme, že na př. rozkaz k pochodu velitele vojskového tělesa má podle čl. 140 předpisu G-V 11 článků a rozkaz pro ubytování jednotky podle čl. 183. téhož předpisu jich má 9: téměř každý z těchto článků tvoří souhrn několika věcí, takže se dá rozkaz podle chuti sestaviti buď poměrně krátce nebo roztáhnouti do rozměrů mnohdy neuvěřitelných. Podobně je tomu i u rozkazů pro útok a obranu podle Cvičebního řádu, kde na př. úplný rozkaz velitele roty k útoku má podle čl. 700—10 článků, k obraně podle čl. 820—9 článků: tak jako u rozkazů pro pochod a ubytování nebyly by ani tyto rozkazy příliš obsáhlé v tom případě, že by se daly články předepsané Cvičebním řádem vyjádřit vždy jednoduchými větami. Musí však odporovat zásadě, uvedené v různých člancích našich předpisů, že rozkazy mají býti „velmi jasné a velmi krátké“, jakmile chceme přesně vyjádřit na př. v rozkaze pro útok článek 2, nařizující uvedení — „úkolů praporu a sousedních jednotek, směr útoku a hranice pásma činnosti praporu, postupné cíle praporu, posilové prostředky praporu a hodinu vyrazení k útoku — nebo článek 4, obsahující — „provedení útoku, sestavu praporu, úkoly, směry a postupné cíle rot útočného sledu: plán postupu (t. j. rychlost postupu, zastávky a činnost na postupných cílech), rozvrh palby praporu a přímé podpory.“

Podobně je tomu i u článků 5, 6 a 7 rozkazu pro útok a ještě větší příležitost k psaní nám dávají rozkazy k obraně. Tak uvádím na př. článek 4 obranného plánu velitele praporu, v němž má býti proveden popis úseku (střediska odporu) a příslušného úseku předních stráží, nebo článek 7, který obsahuje rozvrh prací, plán, pořadí naléhavosti a materiál: oba tyto články nám dávají možnosti k popsání několika stran.

Z toho, co jsem uvedl, vidíme, že stylisace rozkazů podle našich předpisů nám umožňuje, vydati pro sebe menší akci i malé jednotky rozkazy velice obsírné, a kdyby vycházel každý z nás z předpokladu, že předkládané rozkazy, ať již při velitelských cvičeních anebo při cvičeních s vojskem, musí býti co nejobsáhlejší, nemá-li nám býti vytčeno, že neumíme pořádný rozkaz vydati, mohlo by skutečně dojiti k takovým případům, kdy by pilný a svědomitý důstojník vypracoval rozkaz pro jednoduchou akci roty na několika stránkách. Ovšem jenom v tom případě, že by měl na to dost času.

Takový rozkaz by ovšem vyhovoval podmínce stanovené čl. 81 Polního řádu, který praví, že rozkazy musí obsahovati vše, co vykonavatel potřebuje k splnění svého úkolu: nemůže však jimi býti vyhověno druhému požadavku kladenému na rozkaz, t. j. aby byl krátký a stručný.

Cím delší je rozkaz, tím obtížnější a zdlouhavější je jeho studium a tím delší jsou pak rozkazy, vydávané na jeho podkladě jednotkám nižším. Je proto nutné posuzovat rozkazy vydávané při cvičeních nejen s hlediska jejich úplnosti, t. j. posouditi, je-li v rozkaze vše, co vykonavatel k provedení potřebuje, ale dbáti v stejné míře i toho, vyhovuje-li

stylisace rozkazu požadavku stručnosti. Nesmíme zapomenouti nikdy na to, že souhrn článků tvořících rozkaz podle našich předpisů dává nám rozkaz úplný a že v mnoha případech této úplnosti potřebí není.

Vydávání dlouhých a proto často nejasných rozkazů je tím nebezpečnější, že se přenáší i na velitele menších jednotek a tím se ztěžuje jak jejich výcvik, tak i jejich práce. Mimo to nastává zde i jiné nebezpečí, a to nebezpečí v svých praktických důsledcích velice vážné: vydáváním rozkazů, obsahujících vždy přesně celou situaci, jasný úkol a všechny podrobnosti provedení v duchu našich předpisů, nutíme velitelský sbor jen k technickému provádění vydaných rozkazů, poněvadž obsahují vždy tolik podrobností, že velitel mimo opakování dat v rozkaze uvedených nemá vlastně nic jiného na práci. Mají proto tyto rozkazy tu chybu, před níž varuje čl. 544 Cvičebního řádu, t. j. že podřízené ochromují a často svádějí k tomu, aby omezili svou činnost na úzkostlivé vykonání rozkazu, který dostali. V témž článku je však naproti tomu zdůrazněno, že, není-li rozkaz úplný, opravňuje podřízené buď k přílišné iniciativě nebo k liknavé netečnosti.

Máme zde proto dvě možnosti při vydávání rozkazů, a to:

1. vydávání rozkazů podrobných, t. j. ve většině případů velice obsáhlých tak, jak většinou jsou žádány při všech cvičeních mimo cvičení větší a cvičení závěrečná a kterým jsme také za 15 let téměř úplné přivykli,

2. vydávání rozkazů stručných, t. j. méně podrobných ve smyslu požadavků na rozkazy kladených, s kterými se často setkáváme při větších cvičeních, na které se však dívá mnohý z důstojníků s podivnými pocity, poněvadž vyžadují od něho práci za podmínek pro něho nevyklých.

Jde nyní o to, co považovat za důležitější! Výcvik velitelů ve vydávání obsáhlých rozkazů, kterými podlamujeme iniciativu všech těch, kdo tyto podrobné rozkazy provádějí, nebo výchovu velitelů samostatných a iniciativních, která se dá prováděti jediné tehdy, když jim umožníme, aby projevili svou samostatnost, t. j. dáváme jim rozkazy, bez přílišných podrobností.

Na první pohled je patrné, že jednostranným výcvikem velitelů ve vydávání obsáhlých rozkazů nedosáhneme pravého účelu jejich výcviku, kterým má býti u důstojníka dosaženo samostatnosti, sebedůvěry, rozhodnosti a radosti z odpovědnosti, naopak přispíváme k tomu, že si velitel zvykne tomu, pracovati jen na základě podrobných rozkazů vymezujících přesně jeho činnost v tom případě, že tato činnost nebude rozkazem podrobně stanovena, bude většinou nečinností. Nesmíme se tomu pak diviti, poněvadž není řešení úkolů za podobných podmínek zvyklý: o veliteli, který mu neúplný rozkaz vydal, bude dotčený důstojník smýšleti jistě různým způsobem, dojísta však ne příznivým.

Při známém rysu naší povahy, t. j. sklonům ke kritice, vzniká nebezpečí, že u důstojníků, kterým se stále říká, že rozkazy mají obsahovati vše, co vykonavatel potřebuje k vyplnění úkolu — aniž se zdůrazňuje, že dosti často bude nadřízený velitel v situaci a okolnostech, v kterých vydání úplného rozkazu nebude možné prostě proto, že nadřízený nemá data potřebná k tomu, aby podrobný rozkaz vydal — bude podřívána autorita nadřízených a důvěra v ně. Tuto okolnost lze s psychologického hlediska lehce pochopit a pro svou důležitost zasluhuje úvahy.

Že se obsah rozkazů ve válce značně liší od rozkazů, které jsme zvyklí v míru jak přijímat, tak i vydávat, potvrdí jistě každý, kdo ve válce byl. Vezměme si namátkou několik případů z historie světové války. Na nich bych chtěl ukázat, jak často budou rozkazy obsahovat jen málo toho, co jsme zvyklí v nich nalézati, a že se pak právě zde projevuje skutečná schopnost velitele, t. j. schopnost pracovati úspěšně i na neúplném podkladě a schopnost, doplniti si sám vše to, co je nejasné a čeho potřebuje k tomu, aby mohl svou jednotku uplatnit co nejlépe.

Jako první případ uvádím operační rozkaz 6. divise čs. pěšího pluku 30 ze dne 5. a 6. června 1919 v bojích o vých. Slovensko. („Pěchota v hist. příkladech“ seš. 2, str. 53).

Pěší pluk 30, dopravený železnicí z župy Šaryšské a Zemplínské, kde konal strážní pohraniční službu na polských hranicích, do Košic, dostal po příjezdu do Košic rozkaz:

Velitelství 6. divise čs.

Operační úřad.

Košice, 5/6 1919.

#### Rozkaz pro 30. pluk.

1. První prapor vyložený odebere se ihned do Kis Ida (8 km jihozápadně od Košic) a vyše silné výzvědné hlídky ve směru Semse a Sacza.

Úloha: zpraviti generála velitele 6. divise Košice: držeti a obhajovati linii Semse—Kis Ida—Polyi až do opačného rozkazu velitelství.

II. Druhý prapor vyložený odebere se po cestě z Košic do Nagy Ida až do linie Polyi—Zsebes a spojí se napravo s praporem z Kis Idy a na-levo s jedním již etablovaným praporem v Barcze.

Vyšle silné hlídky:

1. směrem k Polyi, Sacze,
2. po cestě vedoucí na Nagy Ida,
3. ve směru na Enyiczke.

Úloha: informovati velitele 6. divise v Košicích: držet a obhajovat linii Polyi—Zsebes, až do opačného rozkazu.

III. Oba velitelé praporů zašlou informace o situaci generálovi veliteli divise:

1. o svém příchodu do posic,
2. jakmile dostanou hlášení hlídek,
3. jakmile budou míti k hlášení důležité zprávy.

IV. Podplukovník velitel pluku odebere se ihned po vyložení k veliteli divise do Košic.

V. Prapory mohou míti před sebou naše oddíly více méně unavené a desorganisované. Vyhledejte s nimi spojení.

Velitel 6. p. divise  
generál Chabord.

U velitele divise dostal velitel pluku kromě nejasných zpráv o situaci i rozkaz pro III. prapor, znějící:

6. p. divise.

Štáb.

5. června 1919.

#### Rozkaz pro 30. pluk.

„I. Prapor III/30., jakmile vyloží, odebere se přes Vöröszake na křižovatku 3 km vých. od Malé Idy (Kis Ida).

Než tento prapor přijde, podrží si velitel pluku na uvedené křižovatce v záloze 2 pěší roty (po jedné od I./30. a II./30. praporu). SV. pluku ve Vöröszak (1 km sv. od řečené křižovatky).

II. Jakmile přijde k Vöröszak, pošle velitel pluku generálu veliteli divise co nejpodrobnější hlášení o situaci praporů a o výsledcích, jichž bylo dosaženo vysláním hlídek.“

Podle rozboru provedeného mjr. gšt. Chlebounem schází v těchto rozkazech, které mají být rozkazy k obraně —

veškeré zprávy o situaci vlastních jednotek i zprávy o nepříteli, zpráva o vlastních úmyslech a o zamýšlených operacích (G-VIII.-1, čl. 7):

naproti tomu se předepisují v rozkazech podrobnosti jednotlivým praporům, jež se mají podle našich předpisů ponechat veliteli, jemuž je rozkaz určen.

Velitel pluku odevzdal tyto rozkazy s nepatrnými doplňky velitelům praporů, z nichž velitel I. praporu zaujal s praporem hotovostní postavení u koty 340 záp. od Kis Ida, velitel II. praporu zaujal obranné postavení na hřbetu koty 313 sev. od Polova. Nařízené průzkumné hlídky byly vyslány oběma veliteli praporů, kteří provedli tak nedosti jasné stanovený úkol obrany podle svých názorů.

Nechci prováděti taktický rozbor účinných opatření, který ostatně je proveden dosti obsírně v publikaci, z níž je tento případ čerpán: zdůrazňuji však to, jak se liší tyto písemné a na základě nich ústně vydané rozkazy k provedení obrany od těch rozkazů pro obranu, které jsme zvyklí nejen dostávat, ale i vydávat.

Podobným příkladem neúplného rozkazu jest i další rozkaz 30. pluku k ústupu ze zaujatého obranného postavení, který zněl:

6. pěší divise.

Gen. štáb.

6. červen 1919.

Rozkaz pro skupinu Beran.

(30. pluk pěchoty a 3./2. žen. set.)

I. Jakmile dostanete tento rozkaz, odejde skupina Beran do okolí Hýlov—Nižní Tejkeš—Vyšní Tejkeš, chráněna oddílem v Bukovci. Udrží se co možná celý den a následující noc v těchto místech.

Velitelství ve Vys. Tejkeši.

Ženíjní setnina dostane rozkazy k pohybu od plukovníka, velitele 30. pluku. (Tato setnina je umístěna v Barcze.)

Vozatajstvo skupiny Beran je v Košické Bělé.

II. Zítra, dne 7. června, přejde skupina Beran hřeben Jahodina a ubytuje se v pohotovosti v Košické Bělé a v Košických Hamrech.

Vozatajstvo: Košické Hamry.

Velitelství: Košické Hamry.

Velitel 6. p. divise  
gen. Chabord.

Také zde kromě zpráv o situaci vlastních jednotek a zpráv o nepříteli a o úmyslech velitele divise chybí velmi mnoho údajů, které jsme zvyklí v rozkaze pro ústup a přechodnou obranu nalézt. Autor článku hledá sice odůvodnění nařizovací metody a praví, že jí bylo použito v nouzi, že je výjimkou a ne pravidlem. Podobných případů nalezneme

však při studiu jednotlivých bojů ve světové válce tolik, že můžeme je sice nazvat výjimkou, ale výjimkou velice častou.

Ještě charakterističtější případ neúplného rozkazu nalézáme v líčení nočního boje o les Le Chanel plukovníkem Etienmem; překlad a úpravu tohoto článku z „Revue d'infanterie“ pro Vojenské rozhledy provedl plukovník R. Bělin (VR. 1932, čís. 10). Podle tohoto článku se zúčastnil p. pl. 155 dne 6. září odpoledne (1914) útoku, vedeného 79. pěší brigádou z čáry Amblaincourt-Deuxnouds ve směru na Bullainville a skončivšího bez úspěchu.

„V útoku bylo pokračováno ráno 7. září 80. pěší brigádou a pěší pluk 155 byl toho dne v záloze v prostoru Courcelles sur Aire. Kolem 18. hodiny, když plukovník se skupinou důstojníků, mezi nimiž byl i velitel II./155. praporu, seděli v příkopu silnice Courcelles-Anglecourt, přišel tento stručný rozkaz:

„Jeden prapor pěšího pluku 155 do lesa Chanel.“

Plukovník určil II. prapor. Velitel II./155. praporu nespokojen s rozkazem, považuje jej za velmi málo jasný a určitý. „Co je známo o nepříteli? Kde jsou sousedé vpravo a nalevo? Jakou přesnou úlohu má prapor?“ Plukovník, velitel pluku, který zná své lidi a dovede jimi vládnouti, usmívá se této nespokojenosti a řeší situaci velmi moudře: „Jděte ihned s praporem a pošlete důstojníka na koni k divisi pro dodatečná nařízení a zprávy.“

II./155. prapor s 5. rotou jako předvojem dal se na pochod silnicí Courcelles-Amblaincourt, zatím co kapitán X. byl poslán pro informace k divisi. Při setmění dosáhl předvoj lesa Chanel a velitel praporu po příchodu celého praporu do lesa nařídil rotám zařídit se k obraně na okraji lesa.

Teprve následujícího dne dodal velitel praporu zprávy o situaci a rozkaz, podle kterého byla praporu uložena obrana lesa Chanel.

Původní rozkaz daný veliteli II./155. praporu obsahoval jen 8 slov a scházelo v něm naprosto vše: přes to však nezůstal velitel praporu nečinným a řešil úkol praporu po příchodu do lesa Chanel takovým způsobem, že v sestavě praporu a úkolu rot nemusil, když dostal rozkaz dne 8. září, téměř nic měnit.

Podobných případů neúplnosti rozkazů ve všech fázích boje mohli bychom bez velké námahy nalézt spoustu; všude tam, kde k podobným případům došlo a kde byly velitelem dotčené jednotky úspěšně řešeny, je zdůrazněna samostatnost a prozíravost velitele, který dovedl i na základě nejasných a neurčitých rozkazů provést se svou jednotkou to nejlepší, co v dané situaci provést mohl.

A poučení vyplývající z toho pro nás?

Nemůžeme předpokládati, že neúplnost a nejasnost rozkazů byla se strany nadřízených velitelů nebo velitelství úmyslná: naopak každý velitel se bude jistě snažiti, aby v rozkaze dal svým podřízeným všechno to, co k provedení svého úkolu potřebují. Přes to však vidíme, že dosti často dochází ve válce k tomu, že nadřízený velitel nemůže v svém rozkaze dáti podřízeným veškeré zprávy, kterých potřebují — poněvadž je sám nemá; nemůže přesně stanovit úkol, poněvadž mu k tomu schází potřebný základ, t. j. zprávy, a nemůže v rozkaze vyjádřit velmi mnoho předepsaných dat — opět pro nedostatek zpráv! A přece je potřeba určité činnosti, poněvadž teprve touto činností je možno získati podklad pro rozkazy určitější a poněvadž nečinnost vede pravidelně ke zkáze.

Jsou proto i tyto neúplné a nejasné rozkazy za určitých okolností oprávněny a odůvodněny.

Naopak je však jisté, že velitel, pracující se svou jednotkou na základě neúplného a nejasného rozkazu, je v situaci často velice obtížné, takže vydávání rozkazů obsahujících podle potřeby všechna data uvedená v našich předpisech musí býti prvním účelem výcviku a musí se stát pravidlem: jedině tak si zvykne velitel vydávat přesné a určité rozkazy všude tam, kde to čas a okolnosti dovolují. Ani poněkud větší obsáhlost rozkazu nemůže při tom škoditi, poněvadž lehce vydá v čas potřeby stručný a přes to jasný rozkaz ten, kdo dovede vydati rozkaz podrobný, kdežto opak je dosti pochybný.

Bylo by však chyba dbáti při výcviku velitelů jejich výcviku ve vydávání určitých, přesných a jasných rozkazů: rovněž tak důležité bude, abychom jim dávali časem i úkoly méně přesné a méně jasné, abychom je postavili rozkazem jim daným do takové situace, kde zprávy a vyjasnění budou nuceni buď sami hledati nebo plniti nejasně stanovený úkol i bez potřebných zpráv a dat.

Pro výcvik velitelů ve vydávání přesných rozkazů máme stále dosti příležitosti při cvičeních s vojskem do pluku v to, i při cvičeních velitelských. Naopak byly téměř jedinou příležitostí k výcviku velitelů v řízení jednotek na základě rozkazů neurčitých a méně jasných naše cvičení závěrečná, kde obyčejně pro rychlý vývoj a spád událostí docházelo často k situacím ve válce obvyklým, v nichž musil velitel pracovat podle rozkazů, lišících se značně od rozkazů vydávaných při cvičeních s menšími jednotkami nebo při cvičeních velitelských. Musí býti proto přáním nás všech, aby byla obnovena ve větším rozsahu ta cvičení, která nás přibližují skutečnosti a aby občas i při cvičeních v pluku nebo i praporu byla provedena taková cvičení, při nichž budou postaveni velitelé před úkoly méně formální a méně jasné, než je zvykem: nesmíme ovšem při tom dospěti k tomu, aby se podobná situace a podobné rozkazy staly pravidlem.

Při zdůrazňování nutnosti jasných a přesných rozkazů bude také nutno poukazovat i na případy z války, které dokazují, že úplný rozkaz obsahující všechna potřebná a předpesaná data nebude pravidlem bez výjimky a že důstojník projevuje své schopnosti zvláště tam, kde nemá činnost své jednotky přesně ohraničenu podle Cvičebního nebo Polního řádu. Okolnost, že mnohdy nedostane v rozkaze všechno to, co v něm podle našich předpisů má býti, nesmí mu nikdy býti příčinou k nespravedlivé kritice nadřízených velitelů a k ztrátě důvěry v ně, neboť důvěra je jedním z hlavních činitelů úspěšného vedení boje.

Major pěch. Ludvík Ma ch:

### Zkrácení doby presenční služby vyžaduje revise výcvikových pomůcek.

Každé údobí rozvoje lidstva má svá hesla, která charakterisují dobu. Naše doba se vyznačuje pojmem „úspora“. Tento požadavek je rozhodující veličinou dneška, a to veličinou velmi důležitou.

Proto je najevo, že se i mírový výcvik musí podříditi tomuto požadavku. Chce se při největší úspoře času, energie a peněz, dosáhnouti sta-